

ROMANO „MĖLYNŲ SIŪLŲ RITĖ“ AUTORĖ

ANNE TYLER

Anne Tyler yra viena labiausiai – ir pelnytai –
apdovanotų šiuolaikinių romanų autorių.

The Wall Street Journal

Laikrodžio šokis

ROMANAS

Oprah
Winfrey
klubo
knyga

TYTO ALBA

ANNE TYLER

Laikrodžio
šokis

R O M A N A S

Iš anglų kalbos vertė
Rūta Tumėnaitė

VILNIUS 2019

Anne TYLER
CLOCK DANCE
Alfred A. Knopf, New York, 2018

Projektą finansuoja Lietuvos kultūros taryba

Leidinio bibliografinė informacija pateikiama Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos Nacionalinės bibliografijos duomenų banke (NBDB).

Šį leidinį draudžiama atgaminti bet kokia forma ar būdu, viešai skelbti, taip pat padaryti viešai prieinamą kompiuterių tinklais (internete), išleisti ir versti, platinti jo originalą ar kopijas: parduoti, nuomoti, teikti panaudai ar kitaip perduoti nuosavybėn.

Draudžiama šį kūrinį, esantį bibliotekose, mokymo įstaigose, muziejuose arba archyvuose, mokslinių tyrimų ar asmeninių studijų tikslais atgaminti, viešai skelbti ar padaryti visiems prieinamą kompiuterių tinklais tam skirtuose terminaluose tų įstaigų patalpose.

Copyright © 2018 by Anne Tyler
© Rūta Tumėnaitė, vertimas į lietuvių kalbą, 2019
© „Tyto alba“, 2019

ISBN 978-609-466-440-3

Vila Dreik ir Sonia Beili vaikščiojo nuo durų prie durų, siūlydamos pirkti ledinukus. Viskas buvo sumanyta dėl Herberto Malouno pradinės mokyklos orkestro. Jei parduos pakankamą jų kiekį, orkestras galės vykti į regioninius konkursus Harisberge. Vila niekada nesilankė Harisberge, bet jai patiko šaižus, rupus miesto pavadinimo skambesys. Sonia lankėsi, bet nieko neprisiminė, mat tuo metu buvo kūdikis. Abidvi dievagojosi, kad tikrai mirs, jei šįsyk negalės ten nuvykti.

Vila grojo klarnetu. Sonia – fleita. Joms buvo vienuolika metų. Jos gyveno Lark Sityje Pensilvanijos valstijoje, vos per porą kvartalų viena nuo kitos, bet tai ne miestas, net ir ne miestelis, nes visai nebuvo šaligatvių, išskyrus vienintelę parduotuvių gatvę. Vilos manymu, šaligatviai turi būti *milžiniški*. Užaugusi ji tikrai negyvens ten, kur nėra šaligatvių.

Kadangi nebuvo šaligatvių, joms buvo draudžiama sutemus vaikščioti po gatves. Todėl jos išsirengė eiti popietę: Vila tempė kartono dėžę su ledinukais, o Sonia nešėsi didžiulį rudą voką pinigams, kurių tikėjosi uždirbti. Kelionė prasidėjo nuo Sonios namų, kur jos pirma turėjo pabaigti ruošti namų darbus. Tada pažadėjo Sonios motinai grįžti, vos tik saulė – balzgana vasario vidurio saulė – užslinks už medžių, stirksančių lyg šeriai pačioje Bert Keino kyšulio viršūnėje. Sonios mama buvo tikra nerimautoja, pranokstanti net Vilos motiną.

Pagal sumanymą jos pradės prekybą nuo labai toli, Harperio kelio, kol galų gale parkeliaus į savo rajoną. Niekas iš orkestro negyveno Harperio kelyje, tad jos manė, kad galbūt pavyks užkalti gražaus pinigų, jei nusigaus ten pirmiau už kitus. Buvo pirmadienis, pati pirmoji ledinukų vėjaus diena; dauguma kitų orkestro narių turbūt lauks iki savaitgalio.

Trys geriausi pardavėjai laimės pietus iš trijų patiekalų su ponu Badu, muzikos mokytoju, kuriame nors restorane Harrisbergo centre, apmokant visas išlaidas.

Namai Harperio kelyje atrodė apynaujai. Tokius vadino „rančos stiliaus“. Visi jie buvo vieno aukšto ir sumūryti iš plytų, o ten gyvenantys žmonės irgi buvo apynaujai – dauguma jų dirbo baldų fabrike, kuris prieš porą metų atidarytas Garetvilyje. Vila ir Sonia nė vieno jų nepažįsta, ir tai tik į gera, mat nebus taip drovu vaidinti prekeives.

Prieš pasibeldamos į pirmąjį namą, jos stabtelėjo už didžiulio visžalio krūmo, kad galėtų pasirošti. Rankas ir veidus nusiprausė dar Sonios namuose, o Sonia išsišukavo plaukus – tiesius, tamsius plaukus, kurie taip ir prašosi surišami kaspiniu, o šukos slyste slysta sruogomis. Vilos gelsvų garbanų kupeta prašėsi ne šukų, o šepečio, bet Sonia neturėjo šepečio, tad Vila kiek galėdama delnais apsiglostė neklusnias garbanas. Jūdviejų su Sonia net ir apranga beveik derėjo tarpusavyje: abi vilkėjo vilnos švarkelius su dirbtiniu kailiu apvedžiotais gobtuvais ir mūvėjo mėlynus džinsus atraitota apačia, kad matytųsi languotos flanelės pamušalas. Sonia buvo persiavusi sportbačiais, bet Vila vis dar avėjo mokykliniais batais, rudais suvarstomais pusbačiais, nes nenorėjo užsukti namo persiauti, kad jų neužklyptų jos mažoji sesutė, kuri tikrai būtų ėmusi maldauti, kad vestųsi ir ją.

– Kai atidarys duris, pakelk ir parodyk visą dėžę, o ne vieną ledinuką, – aiškino Vilai Sonia. – Paklausk: „Gal norėtumėte nusipirkti ledinukų?“ Daugiskaita.

– Vadinasi, aš turėsiu klausti? – nustebo Vila. – Maniau, kad tu.

– Aš jausiuosi kvailai klausdama.

– Ką? O tu manai, kad aš nesijausiu kvailai?

– Bet tau geriau sekasi bendrauti su suaugusiais.

– O ką tu darysi?

– Aš būsiu atsakinga už pinigus, – pareiškė Sonia ir pamosavo voku.

– Gerai, bet prie kito namo kalbėsi tu, – atkirto Vila.

– Tinka, – atsakė Sonia.

Kur tau netiks, juk prie kito namo bus lengviau. Tad Vila tvirčiau suspaudė dėžę, o Sonia pirma nužingsniavo akmens trinkelėmis grįstu taku.

Priešais namą stovėjo metalinė skulptūra, kuri buvo ne kas kita, kaip aukšta, žemyn sminganti kreivė, labai moderniška. Durų skambutis buvo apšviestas taip, kad šviesa žioravo net ir dieną. Sonia bakstelėjo pirštu. Kažkur gilumoje nuaidėjo sodri dviejų natų melodija, po jos stoji tokia mirtina tylą, kad joms sukirbo viltis, jog gal nieko nėra namie. Tačiau tada priartėjo žingsniai, durys atsidarė, ir ant slenksčio pasirodė besišypsanti moteris. Ji buvo jaunesnė negu jų motinos ir stilingesnė, trumpai kirptais rudais plaukas, ryškiai padažytomis lūpomis ir segėjo mini sijoną. „O, laba diena, mergaitės“, – pasisveikino ji, o jai iš paskos atitipeno mažas berniukas, tempdamas už virvutės žaislą, ir ėmė kartoti: „Kas čia, mama? Kas čia, mama?“

Vila žvilgtelėjo į Sonią. Sonia žvilgtelėjo į Vilą. Sonios

veido išraiška – tokia pilna pasitikėjimo ir vilties, aplaižytos ir šiek tiek pražiotos jos lūpos, tarsi ji ketintų kalbėti kartu su Vila, – staiga Vilai pasirodė tokia juokinga, kad ji pajuto, kaip kažkur krūtinėje gurktelejęs juokas ima kilti aukštyn ir lyg burbulas veržiasi iš burnos. Netikėtai išsprūdęs spygtelėjimas irgi atrodė juokingai – tiesą pasakius, net labai linksmai, o juoko burbulas ėmė lietis juoko pliūpsniais, tiesiog juoko kriokliais, šalia jos Sonia ėmė kažką nesuprantamai vapėti ir susirietė, o moteris tik stovėjo ir žiūrėjo, vis dar klausiamai šypsodama. Vila mėgino paklausti: „Gal norėtumėte?.. Gal norėtumėte?..“, bet niekaip negalėjo baigti sakinio; ji pasijuto bejėgė, jai atėmė žadą.

– Jūs man siūlote kažką nusipirkti? – švelniai pasuferavo moteris.

Vila neabejojo, kad ir tai moteriai užeidavo tokios kikenimo bangos, kai ji buvo jų amžiaus, nors tikrai – ak, dievaži, – tikrai ne tokie isteriški kikenimai, tokie nesuvaldomi, nenuramdomi, siautulingi kikenimai. Jie lyg skystis taip užliejo visą Vilos kūną, kad iš akių upeliukais sruvo ašaros, o ji pati susmuko prie ledinukų dėžės ir suspaudė kojas, kad neapsišlapintų. Jai buvo gėda, o iš nevilties kupinų, paklaikusių Sonios akių matė, kad ir šiai gėda, bet sykiu tai buvo nuostabiausias, paleidžiantis, išlaisvinantis jausmas. Jai paskaudo skruostus, o įsitempę pilvo rau-menys atsipalaidavo ir tapo minkštučiai it šilkas. Nedaug trūko, kad ji būtų ištirpusi ir pavirtusi balute čia pat, prieangyje.

Pirmoji pasidavė Sonia. Ji vargais negalais mostelėjo ranka moters pusėn ir apsisukusi nukulniavo atgal akmeniniu take-liu, Vila apsisuko ir netarusi nė žodžio nusekė jai iš paskos. Po akimirkos jiedvi išgirdo, kaip joms už nugaros tyliai užsidarė durys.

Dabar jos jau nesijuokė. Vila jautėsi mirtinai pavargusi, visiškai tuščia ir šiek tiek nuliūdusi. Gali būti, kad Sonia irgi jautėsi panašiai, nes saulė vis dar kabojo virš Bert Keino kyšulio, plonytė ir balta lyg dešimties centų moneta, bet ji tarė: „Verčiau palūkėkime iki savaitgalio. Sunku, kai tiek daug užduota namų darbų.“ Vila neprieštaravo.

Kai tėvas atidarė duris, jo veidas atrodė kažkoks nusiminęs. Pro akinius be rėmelių jo ryškiai mėlynos akys atrodė apsilbausios, joms trūko įprastų žiburiukų, jis braukė delnu per savo lygią, pliką galvą taip lėtai, taip neužtikrintai, kaip darydavo, kai jį kas nors nuliūdindavo. Vilai pirmiausia šovė į galvą, kad jis bus sužinojęs apie ją ištikusį juoko priepuolį. Nors jautė, kad tai mažai tikėtina, – o ir šiaip jis ne iš tų, kurie prieštarautų, kai kas nors ima kikenti, – bet kaip kitaip paaiškinti tokią jo veido išraišką?

– Labas, brangute, – tarė jis prislėgtu balsu.

– Labas, tėtuk.

Jis apsisuko ir nudūlino į svetainę, tad jai teko pačiai uždaryti laukujes duris. Jis vis dar nebuvo persivilkęs darbo drabužių – baltų marškinių ir pilkų kelnių, tačiau jau spėjęs persiauti velvetines šlepetes, vadinasi, jau kurį laiką buvo grįžęs. (Jis mokė medžio ir metalo darbų Garetvilio gimnazijoje, grįždavo namo gerokai anksčiau už kitus tėvus.)

Jos sesuo sėdėjo ant kilimėlio, atsivertusi laikraščio komiksų puslapį. Jai buvo šešeri, ir, galima sakyti, per vieną naktį ji iš gražuolės pavarito tikra baidykle – nukramtyti nagai, iškritę priekiniai dantys ir nesveikai plonos rudos kaselės.

– Kiek pardavėte? – paklausė ji Vilos. – Ar visus? – mat

Vila buvo palikusi ledinukų dėžę Sonios namuose ir su savimi teturėjo knygų krepšį.

Vila nusviedė krepšį ant sofos ir nusivilko švarkelį. Ji nenuleido akių nuo tėvo, kuris nė nestabtelėjo svetainėje, bet patraukė virtuvės link. Ji nusekė iš paskos. Atėjęs į virtuvę, tėvas nukabino šalia viryklės kabančią keptuvę.

– Šiandien vakarienei kepti sumuštiniai su sūriu! – apsimestiniai linksmu balsu pranešė jis.

– Kur mama?

– Mama su mumis nevakarieniaus.

Ji laukė, kol jis dar ką nors pasakys, bet jis įniko krapštytis prie viryklės degiklio, tada ėmė į keptuvę gabalėlį sviesto, o kai sviestas sučirškė, vėl pasuko degiklį. Tada ėmė švilpiniuoti sau po nosimi kažkokią melodiją be pradžios ir pabaigos.

Vila nuėjo atgal į svetainę. Eleinė jau perskaitė komiksus ir kaip tik lankstė laikraštį – dar vienas blogas ženklas: toks rūpestingumas, kaip reta, stengiasi būti gera.

– Ar mama viršuje? – pašnibždom paklausė Vila.

Eleinė vos įžiūrimai papurtė galvą.

– Ar ji išėjo?

– Aha.

– Kas atsitiko?

Eleinė gūžtelėjo pečiais.

– Ar ji užpyko?

– Aha.

– Dėl ko?

Ir vėl gūžtelėjimas.

Na, dėl ko gi, iš tiesų? Jų motina buvo dailiausia iš visų mokyklos motinų, guviausia ir šauniausia, bet staiga kas nors ims ir užeis, ir ji kaip reikiant užsives. Dažnai viskas prasidė-

davo dėl tėčio. Kartais dėl Vilos ar Eleinės, bet dažniausiai dėl jo. Galėtų ir pasimokyti, galvodavo Vila. Pasimokyti, tačiau ko? Vilai jis atrodė tobulas toks, koks yra, ji mylėjo jį labiau už bet ką kitą pasaulyje. Jis buvo linksmas, geras, kalbėdavo tyliai ir švelniai, niekada nepaniurdavo kaip Sonios tėvas ir neraugėdavo prie stalo kaip Madlinos. Ir vis dėlto. „O, – sakydavo jam motina, – aš tave pažįstu! Kiaurai tave matau! Visad tik „taip, brangioji, ne, brangioji“, o iš tiesų esi velnių priėdęs.“

Velnių priėdęs. Vila nesuprato, ką tai reiškia. Šiaip ar taip, jis, matyt, padarė *kažką* bloga. Ji klestelėjo ant sofos ir stebėjo, kaip Eleinė kuo tvarkingiausiai padėjo sulankstyta laikraštį ant žurnalų krūvos.

– Ji pasakė, kad viskas baigta, – po minutės ištarė Eleinė. Ji kalbėjo plonyčiu, vos girdimu balseliu, beveik nejudindama lūpų, tarsi norėtų, kad niekas nepamatytų, jog ji kalba. – Pasakė, kad tegu jis pats ir rūpinasi namais, jeigu jam atrodo, kad sugebės geriau. Sakė, kad jis yra „šventesnis už patį popiežių“. Išvadino jį „šventuoju Melvinu“.

– Šventuoju Melvinu? – paklausė Vila.

Ji suraukė kaktą. Jai tai atrodė visai *geras* dalykas.

– O ką jis atsakė? – paklausė ji.

– Iš pradžių nieko. O paskui pasakė, kad labai apgailestauja, jei ji taip jaučiasi.

Eleinė įsitaisė ant sofos šalia Vilos, ant paties priekinio kraštelio.

Svetainė ne per seniausiai buvo pertvarkyta; dabar ji atrodė šiuolaikiškiau. Jų motina skolinosi knygas apie namų dekoravimą iš Garetvilio bibliotekos, o viena iš jos Mažojo teatro draugių buvo atnešusi audinių pavyzdžių – jos dėliojo juos ant sofos ir dviejų priderintų fotelių atkalčių. Priderinti

balдай yra atgyvena, pareiškė motina. Dabar viena kėdė buvo aptraukta melsvo tvido audiniu, o kita – dryžuota mėlynai ir žaliai. Kiliminė danga buvo nulupta, o vietoj jos paklotas pieno spalvos kilimas neapsiūlėtais kraštais, iš po kurių matėsi tamsaus medžio grindys. Vilai labai trūko tos kiliminės dangos. Jų namas buvo senas, apkaltas baltomis nusklembtomis lentomis, kurios vėjui pučiant braškėdavo, todėl su anuo kilimu jis atrodė tvirtesnis ir šiltesnis. Jai trūko ir paveikslo virš židinio, kuriame buvo pavaizduota blyškiai mėlyna jūra ir laivas iškeltomis burėmis. (Vietoje jo kabojo kažkas panašaus į apskritimą neryškiais kraštais.) Tačiau visa kita jai kėlė pasididžiavimą. Sonia sakė, kad norėtų, jog Vilos motina ateitų ir atnaujintų seną, nuobodžią *ju* svetainę.

Ant slenksčio pasirodė tėvas, laikantis rankoje mentelę.

– Žirneliai ar šparaginės pupelės? – paklausė jis.

– Tėti, o gal galėtume nuvažiuoti į Bingo užvažiuojamąjį restoraną? Labai prašau, – atsakė Eleinė.

– Ką? – atšovė jis, apsimesdamas įsižeidęs. – Jūs iškeisite mano garsiuosius namie keptus sumuštinčius su sūriu į restorano maistą?

Kepti sumuštiniai su sūriu buvo viskas, ką jis mokėjo gaminti. Jis kepdavo juos ant didelės ugnies, o jų aštrus, sūrstelejęs kvapas Vilai ėmė sietis su motinos pradingimais – kai jai skaudėdavo galvą, kai ji išeidavo į spektaklių repeticijas ir kai po barnio trenkusi durimis išbėgdavo iš namų.

– O Tamė Denton su šeima važiuoja į Bingą kiekvieną penktadienio vakarą, – neatlyžo Eleinė.

Tėvas tik užvertė akis.

– Gal Tamė Denton neseniai išlošė žirgų lenktynėse? – paklausė jis.

– Ką?

– Gal numirė kokia nors turtinga tetulė ir paliko jai visą savo turta? O gal ji rado lobių skrynią, užkastą savo namų kieme?

Jis ėmė artintis link Eleinės, juokingai judindamas laisvos rankos pirštus, tarsi kėsintųsi ją užkutenti. Eleinė spygtelėjo, spruko nuo jo ir kvatodamasi pasislėpė už Vilos. Vila laikėsi atstu nuo jų. Ji sėdėjo nejudėdama, prispaudusi alkūnes prie šonų.

– Kada sugrįš mama? – paklausė ji.

Tėvas atsitiesė ir pasakė:

– O, gana greitai.

– Ar ji sakė, kur išvyksta?

– Ne, nesakė, bet žinai ką? Kaip manote, gal mes visi trys prie vakarienės išgerkime kokakolos?

– Geras! – šūktelėjo Eleinė, išlįsdama iš už Vilos nugaros.

– Ar ji išvažiavo automobiliu? – toliau klausinėjo Vila.

Tėvas persibraukė delnu per galvą.

– Na, taip, – atsakė jis.

Tai buvo blogai. Vadinasi, ji nenuėjo į namus pas savo draugę Mimi Prentis; ji išsidangino dievai žino kur.

– Vadinasi, nebus jokio Bingo restorano, – liūdnai pratarė Eleinė.

– *Užsičiaupk* su tuo savo Bingu! – riktelėjo Vila, atsisukusi jos pusėn.

Eleinė iš nuostabos net išsižiojo.

Tėvas tik pasakė:

– Dievulėliau.

Bet tada iš virtuvės ėmė rūkti dūmai, jis sušuko „ojojoi“ ir nuskuodęs į virtuvę ėmė žvanginti indus.

Jų automobilis buvo senas, vienas jo sparnas – kitos spalvos nuo tada, kai motina įvažiavo į apsauginius atitvarus Rytų–Vakarų magistralėje, be to, jis visada buvo pilnas tėvo palikto šlamšto – popierinių puodelių, žurnalų susiraukšlėjusiais kraštais, saldinių popierielių ir įvairiausios korespondencijos, ant kurios buvo atsispaudę rudi žiedai nuo nuvarvėjusios kavos. Metų metus jų motina pageidavo turėti atskirą automobilį, bet jie buvo per dideli vargšai, kad galėtų nusipirkti. *Ji* sakė, kad jie yra per dideli vargšai. Tėvas sakė, kad jiems viskas gerai. „Juk turime ko valgyti, ar ne?“ – kartą paklausė jis dukterų. Taip, ir dar jie turėjo naują puošnią svetainę, manė Vila, ir kai dabar šie žodžiai netikėtai išplaukė iš atminties, ji pasijuto pilna paniekos ir kartėlio, pasijuto netikėtai suaugusi.

Kepti sumuštiniai su sūriu atrodė apanglėję ten, kur tėvas nukrapštė juodulius, bet šiaip skonis buvo geras. Ypač su kokkola. Iš daržovių jie valgė šparagines pupeles – šaldytas ir ne iki galo išvirtas, todėl jos atrodė vandeningos ir kramtant grikšėjo Vilai tarp dantų. Didžiąją savo porcijos dalį ji sušlapstė po sumuštinio plutomis.

Kai vakarienę gamindavo tėvas, jis nesukdavo sau galvos dėl menkniekių, pavyzdžiui, ar prieš dengiant stalą nuimti nuo jo visa, kas nereikalinga, sulankstyti popierines servetėles trikampiais ir pakišti po šakutėmis, ar užtraukti naktines užuolaidas nuo šaltos, iš už lango stiklo besiveržiančios tamsos. Vilą užvaldė netikrumo jausmas. Be to, atrodė, kad tėvas tiesiog neturi jėgų palaikyti pokalbį. Per vakarienę jis beveik nepratarė nė žodžio ir neprisilietė prie valgio.

Pavalgius jis nuėjo į svetainę ir, kaip buvo praręs, įsijungė žinias. Paprastai Eleinė eidavo kartu, bet šįsyk liko virtuvėje su Vila, kurios darbas būdavo nukraustyti stalą. Vila sukrovė nešvarius indus ant stalviršio šalia kriauklės, tada nukėlė prikaistuvį nuo viryklės ir nuėjusi į svetainę paklausė tėvo:

- Ką daryti su pupelėmis?
- Hm? – atsiliepė jis. Žiūrėjo pranešimus iš Vietnamo.
- Ar jas palikti?
- Ką? Ne. Nežinau.

Ji laukė. Jautė už nugaros stovint Eleinę, kuri atsekė iš paskos lyg šunytis. Galų gale ji prabilo:

- Gal mama šįvakar grįš vėlai ir norės jas suvalgyti?
- Mesk viską lauk, – po akimirkos atsakė tėvas.

Ji apsisuko, norėdama eiti atgal į virtuvę, ir atsitrenkė tiesiai į Eleinę; ši, galima sakyti, lipo jai ant kulnų.

Grįžusi į virtuvę, ji iškratė pupeles į šiukšlių dėžę ir pastatė prikaistuvį ant stalviršio. Drėgna šluoste nuvalė stalą, padžiovė šluostę ant čiaupo, tada išjungė virtuvėje šviesą ir kartu su Eleine nuėjo į svetainę žiūrėti likusios naujienų laidos, nors ji ir buvo nuobodė. Jos atsisėdo prie tėvo iš abiejų pusių, jis jas apsikabino ir kartkartėmis spustelėdavo, bet vis tiek laikėsi labai tyliai.

Tačiau pasibaigus žinioms jis tarsi atsitokėjo.

– Kas nori pažaisti stalo žaidimą? – paklausė energingai trindamasis rankas.

Vilai tas žaidimas jau buvo pabodęs, bet ji atsakė: „Aš!“, taikydama į jo entuziastingą toną, tad Eleinė nuėjo atnešti lentos.

Jie žaidė, pasidėję lentą ant žurnalinio staliuko, abi mergaitės sėdėjo ant grindų, o tėvas – ant sofos, nes buvo, kaip

pats sakydavo, per senas ir per daug nelanksčių sąnarių, kad sėdėtų ant grindų. Visi manė, kad šis žaidimas padės Eleinei geriau išmokti aritmetiką; atlikdama sudėties veiksmus, ji vis dar skaičiuodavo pirštais. Tačiau atrodė, kad šįvakar ji nė nesistengia. Kai iškritę kauliukai parodė keturis ir du taškus, ji pranešė:

– Vienas-du-trys-keturi; vienas-du, – o tada trankiai perkėlė savo žetoną per kiekvieną ėjimą taip, kad kiti žetonai pašoko iš vietų.

– Šeši, – pataisė ją tėvas. – Sudėk taškus, brangute.

Eleinė vėl susirangė ant grindų, o kai atėjo jos eilė, ji vėl suskaičiavo pirma penkis, o paskui tris taškus. Šį kartą tėvas nieko nebesakė.

Eleinė eidavo gulti aštuntą, o Vila – devintą valandą, bet kai šįvakar tėvas nusiuntė Eleinę į viršų persivilkti pižamos, Vila nuėjo kartu ir persivilko savo pižamą. Jos gyveno viename kambaryje, tarpusavyje derančios viengulės lovos stovėjo palei priešingas sienas. Eleinė įsilipo į lovą ir paklausė: „Kas man paskaitys?“, mat dažniausiai vakarais tą darydavo motina. „Aš“, – atsakė Vila, įsitaisė po antklode šalia Eleinės ir paėmė nuo naktinio staliuko „Namelį girioje“.

Vila visada įsivaizduodavo, kad tėtis iš šios knygos atrodo taip kaip jų tėvas. Tai buvo kvaila, mat paveikslėlyje ant viršelio tėtis buvo pavaizduotas su vešliais plaukais ir barzda. Tačiau jis mokėjo viską taip ramiai paaiškinti kaip jų tėvas ir kai knygoje jam tekdavo ką nors pasakyti, Vila stengdavosi perskaityti jo žodžius minkštu, švelniu tėvo balsu, nuleisdama galūnęse balsą visai kaip jis.

Pabaigus skyrių, Eleinė paprašė dar vieno, bet Vila užvertė knygą ir pasakė:

- Ne, teks palaukti iki rytojaus.
- Ar rytoj mama grįš namo?
- Aišku, – atsakė Vila. – O kaip tu manai? Ji grįš dar šįvakar, be abejo... tikriausiai.

Tada ji išsiropštė iš Eleinės lovos ir nuėjo prie durų, ketindama nuo laiptų šūktelėti tėvui, kad jis ateitų jų apklostyti, bet jis kalbėjo telefonu; ji tai suprato iš labai garsaus jo balso ir pauzių tarp sakinių. „Puiku! – žvaliai pasakė jis, o tada po pauzės: – Penkiolika po septynių tinka. Aš ir pats turiu anksti būti darbe.“ Tikriausiai jis kalbasi su ponu Lo, kuris dėsto algebrą gimnazijoje, o gal su ponia Belous, direktoriaus pavaduotoja. Abu jie gyveno čia, Lark Sityje, ir kartais jį pavėžėdavo, kai Vilos motinai prirėkdavo automobilio.

Vadinasi, rytoj jos *nebus* namie, bent jau taip atrodė iš pokalbio. Iki šiol ji niekada nebuvo nakvojusi ne namuose.

Vila išjungė šviesą, nutipeno prie savo lovos ir šmurkštėlėjo po antklode. Gulėjo ant nugaros plačiai atmerktomis akimis. Jai visiškai nesinorėjo miego.

O kas, jeigu motina niekada nebegrįš?

Ji nebuvo *visada* pikta. Jai būdavo daugybė gerų dienų. Gerosiomis dienomis ji sugalvodavo pačių įdomiausių dalykų joms trims – ką nors nudažyti, papuošti namus, surengti mažytį vaidinimą per šventes. Be to, ji turėjo nuostabaus grožio balsą, švarų ir skaidrų lyg vanduo. Kartais, kai Vila su Eleine, jau atsigulusios į lovas, labai prašydavo, ji likdavo jų kambaryje ir dainuodavo, o kai jos imdavo snausti, ji atsistodavo ir pamažu išeidavo iš kambario, vis dar dainuodama, tik tyliau, ir dainuodavo, kol nulipdavo laiptais, o jos balsas paskėsdavo tyloje. Vilai patikdavo klausytis, kaip ji dainuoja dainą „Kai eisi per slėnį“, – ypač ta vieta, kai ji prašo parašyti jai laišką

ir išsiųsti paštu, „į Birmingamo kalėjimą išsiųski man tu“. Ta daina buvo tokia liūdna, tokia ilgesinga, kad Vilai, vos ją prisiminus, sugėlė širdį. Bet tai buvo saldi širdgėla, sunki ir sykiu maloni.

Kitą rytą tėvas tarpduryje sušvilpė savo ypatingąjį žadinimo garsą. *Fuiit fuiit!* – lyg pirmos dvi dainos „Diksis“ natos, visada galvodavo Vila. Ji jau seniausiai buvo pabudusi, bet surengė tikrą spektaklį, vaizduodama, kad štai dabar atsimerkia, rąžosi ir žiovauja. Ji jau žinojo, kad motina dar negrįžo. Name viskas tarsi aidėjo, matinėje, baltoje pro langus sklindančioje šviesoje jis visas atrodė lyg išrengtas nuogai.

– Sveika, širdele, – prabilo tėvas. – Leidau tau pamiegoti, kiek tik galėjau, bet dabar turiu išeiti, prieš atvažiuojant jūsų autobusui. Ar galėsi išruošti judvi abi į mokyklą?

– Gerai, – atsakė Vila.

Ji atsisėdo ir pažvelgė į Eleinę, kuri gulėjo ant šono, atsisukusi veidu į ją. Tada Eleinė atmerkė akis ir ėmė markstyti. Vilai pasirodė, kad ji irgi jau buvo pabudusi.

– Palikau raktą ant virtuvės stalo, – pasakė tėvas. – Užsikabink ant kaklo, gerai? Čia tam, jei prireiktų pačioms atsiraikinti, kai grįšite po pietų.

– Gerai, – vėl atsakė Vila.

Jis palūkėjo, kol ji iš tikrųjų atsikėlė, tada abiem pamojavo ir apsisukęs nulipo laiptais. Po akimirkos lauke supypšėjo automobilio signalas, ir ji išgirdo, kaip atsidarė ir užsidarė laukujės durys.

Jos apsilvilko tuos pačius drabužius kaip ir vakar, nes Vila nebuvo nusiteikusi galvoti dar ir apie tai, ką joms reng-

tis. Tada ji paskubomis persibraukė plaukus šepėčiu. Eleinės plaukai tebebuvo supinti į dvi plonytes kaseles, ir ji pareiškė, kad nebūtina pinti iš naujo, bet Vila atkirto: „Gal juokauji? Jos baigia išsileisti.“ Ji išpynė ir iššukavo Eleinei plaukus, nors ši visą laiką muistėsi ir krūpčiojo, tada supynė kasas iš naujo. Suveržusi antrą gumelę, ji pasijuto viską galinti ir mokanti, bet tada Eleinė pareiškė:

– Negerai.

– Kas negerai?

– Per laisvai supynei.

– Supyniau taip, kaip mama visada pina, – atsakė Vila.

Tai buvo gryna tiesa, bet Eleinė nuėjo pasižiūrėti į veidrodį ant spintos durų, o kai atsisuko, jos akys buvo pilnos ašarų.

– Ne, ne *taip!* – sušuko ji. – Jos per laisvai supintos!

– Ak, kaip mokėjau, taip supyniau! Nagi!

Eleinė pasruvo ašaromis, bet daugiau nieko nesakė.

Pusryčiams jos suvalgė javainių, išgėrė apelsinų sulčių iš pakelio kartu su kramtomais vitaminais. Tada Vila nukraustė ir nuvalė stalą. Stalviršis prie kriauklės jau buvo užverstas nešvariais indais, likusiais nuo vakarienės, o dabar ir nuo pusryčių, ir vaizdas atrodė labai slegiantis.

Ji matė, kad tėvas buvo pasidaręs kavos, bet nepaliko nei dubens, nei lėkštės, vadinasi, greičiausiai nieko nevalgė.

Ji baiminosi, kad jos nepažiopsotų mokyklos autobuso, – nebuvo pratusi pati sekti, kada jis atvažiuoja, – todėl vikriai apsilvilko švarkelį ir apsimovė pirštines, padėjo apsirengti sesei, ir jos išskubėjo iš namų ir patraukė į gatvę, vedančią link autobusų stotelės, tačiau atėjo gerokai per anksti. Autobusų stotelė buvo stoginė, pradvisusi uostomuoju tabaku, apsilaupiusiomis sienomis ir su suoliuku viduje. Jos susėdo viena ša-

lia kitos ir apsikabino knygų krepšius, kad būtų šilčiau, pūsdamos į orą menkus balto garo debesėlius. Pasidarė smagiau, kai pasirodė kiti – Julia Prat su broliu ir trys Ternstailų berniukai. Visi susigrūdė į stoginę, ėmė stumdytis pirmyn ir atgal ir kle-gėti, ir Vila pajuto, jog pamažu darosi šilčiau.

Autobuse Eleinė paprastai sėdėdavo su Natali Dyn, bet ši-ryt ji nusekė Vilai iš paskos į galą, kur Sonia laikė užėmusi Vilai vietą, ir įsitaisė tuščioje sėdynėje netoli jų kitoje tako pu-sėje. Tikra tiesa, jos kasos atrodė kažkokios netvarkingos. Ir nesupinti galai buvo per ilgi. Motina palikdavo vos kelių cen-timetrų ilgumo galiukus.

Sonia pareiškė, jog apie viską pagalvojo ir yra įsitikinusi, kad jei jos parduotų saldinius tik šeimos nariams, tada nereikėtų tiek daug vaikščioti ir skambinėti į duris nepažįstamiems žmonėms.

– Turiu keturis dėdes iš mamos pusės, – aiškino ji, – ir dar dėdę ir dvi tetas iš tėčio pusės, tik tos tetos gyvena toli. Bet nieko baisaus; jos gali atsiųsti pinigų *paštu*, o aš pasaugosiu jų saldinius ir atiduosiu, kai jos atvyks mūsų aplankyti.

– Tavo giminė gerokai didesnė negu mano, – pasakė Vila.

– Ir dar mano močiutė Beili: na, tai jau akivaizdu. Bet kiti seneliai yra mirę.

Vilos seneliai dar buvo gyvi, ir vieni, ir kiti, bet ji retai juos matydavo. Na, tėvo tėvų išvis nematydavo, nes Vilos motina pareiškė neturinti su jais ničnieko bendra. Be to, jie gyveno kaime ir negalėjo palikti gyvulių. Motinos tėvai gyveno Filadelfijoje ir kartais atvykdavo per šventes, tik ne taip dažnai ir neilgam, bet motina nemėgo savo brolio ir sesers, tad šie lan-kydavosi retokai. Ji sakė, kad brolis visada buvo numylėtinis dėl to, kad yra berniukas, o sesuo irgi numylėtinė, nes jau-

niausia ir meiliausia; sesuo pernelyg išpaikinta, sakydavo ji. Vila beveik neabejojo, kad jei ji pasiūlytų parduoti saldainius kam nors iš jų, motina nepritariamai purkštelėtų. Šiaip ar taip, jei jie tokie siaubingi, tikriausiai ir taip nepirktų.

– Gal aš tik apeisiu savo kvartalo žmones, – pasakė ji Soniai. – Bus lengviau negu eiti pas nepažįstamus.

– Gerai, bet nepamiršk, kad Bilis Ternstailas gyvena tavo kvartale. Verčiau jau paskubėk, kitaip jis pirmas visus apeis.

Vila prisimerkusi dirstelėjo į Bilį. Šis pešėsi su savo broliu, mėgindamas išlupti šiam iš rankų kažkokį į celofaną suvyniotą užkandį.

– Bilis Ternstailas tikras galiorkos vaikas, – pareiškė ji. – Iš ko lažinamės, kad jam tie saldainiai nė kiek nerūpi?

– Oi, aš dar turiu ir krikšto motiną, – prisiminė Sonia.

– Tau labai, labai pasisekė, – pasakė Vila.

Užaugusi ji ištekės už vyro, kuris bus kilęs iš didelės, draugiškos, linksmos šeimos. Jis gerai sutars su jais visais – bus toks pat vyras, koks yra jos tėvas, bičiuliškas ir gero būdo, – o jie visi mylės Vilą ir elgsis su ja kaip su saviške. Ji turės arba šešis, arba aštuonis vaikus, pusė bus mergaitės, pusė berniukai, ir jie augdami žais su savo gausybe pusbrolių bei pusseserių.

– Tavo sesė verkia, – tarė jai Sonia.

Vila dirstelėjo Eleinės pusėn ir pamatė, kaip ši pirštinėta ranka šluostosi nosį.

– Kas atsitiko? – paklausė ji, tebesėdėdama savo vietoje.

– Nieko, – vos girdimu balsu atsakė Eleinė. Ant pirštinės matėsi blizgus dryžis, panašus į klijų paliktą žymę.

– Jai viskas gerai, – pasakė Soniai Vila.

Tačiau praėjus maždaug pusei pamokų, prieš pat Vilos priešpiečių pertrauką, į klasę įėjo seselė ir paprašė mokytojos trumpam išleisti Vilą Dreik.

– Tavo sesutei skauda pilvą, – pasakė ji Vilai, kol jos ėjo į kabinetą. – Manau, kad nieko rimta, bet niekaip negaliu susisiekti su jūsų motina, todėl tavo sesuo paprašė, kad ateitum ir pabūtum su ja.

Iš pradžių Vila pasijuto svarbi.

– Turbūt ko nors prisigalvojo, – pareiškė ji visažinės balsu.

Kai jos įėjo į seselės kabinetą, Eleinė atsisėdo ant sulankstomosios lovos ir, pamačiusi Vilą, regis, pralinksmėjo, o seselė atnešė Vilai kėdę. Tačiau paskui Eleinė vėl atsigulė ir ranka prisidengė akis, ir Vila nebeturėjo ką veikti. Ji stebėjo, kaip seselė prie rašomojo stalo pildo kažkokius dokumentus. Tada ištyrinėjo ryškiaspalvį plakatą, kaip svarbu plautis rankas. Kažkas pasibeldė į duris – tai ponija Porter iš šeštos klasės, – ir seselė nuėjo pasikalbėti su ja, palikusi praviras duris, tad Vila matė, kaip būrys septintokų traukia valgyti priešpiečių. Vienas septintokas alkūne stumtelėjo kitą, šis suklupo, o ponija Porter sušuko: „Viską mačiau, Diki Bondai!“ Jos balsas aidėjo koridoriumi taip, lyg sklistų iš jūros kriauklės, kaip ir kažkokios septintokės balsas, sakantis: „...toks nenormalus rausvai oranžinis atspalvis, nuo kurio mano dantys atrodo geltoni...“

Ar visi šie vaikai yra iš idealių ir laimingų šeimų? O gal kuris nors slepia nuo visų tai, kas vyksta namie? Iš pažiūros atrodo, kad ne. Atrodo, kad jiems nerūpi niekas, išskyrus priešpiečius, draugus ir lūpų dažus.

Sugrįžusi seselė uždarė duris, ir garsų iš koridoriaus nebeliko. Vis tiek Vila girdėjo, kada prasidėjo orkestro repeticija. Po velnių. Ji mėgo orkestrą. Jie mokėsi groti Borodino „Polo-

viečių šokius“. Pirmos kelios natos nuskambėjo taip skystai ir neužtikrintai – kaip ji sakydavo, *silpnai*, – kad iš pradžių ji nesuprato, koks čia kūrinys, tačiau pamažu garsai stiprėjo ir peraugo į pagrindinę melodiją. Tai buvo „Svetimšalio rojuje“ melodija, kurią galiorkos bernai visada jausmingai traukdavo, iškraipydami žodžius: „Imki mano ranką, aš tas keistuolis parazititas...“, kol ponas Badas imdavo barbenti dirigento lazdele į natų pultą. Ponas Badas buvo labai gražus, poilgiais, garbanotais aukso spalvos plaukais ir pūpsančiais raumenimis. Jį būtų galėjęs supainioti su roko žvaigžde. Jei Vila parduotų daugiausia ledinukų ir laimėtų vakarienę su juo, ji iš baimės neiššlementų nė žodžio. Ji jau, galima sakyti, *nenorėjo* vakariniuoti su juo.

Orkestras nutilo ir viską pradėjo iš naujo. Ta pati silpna įžanga, ta pati „Imki mano ranką...“, bet šįkart garsiau ir užtikrinčiau.

– Ar mama jau bus namie, kai mes grįšime? – paklausė Eleinė.

Vila dirstelėjo į ją. Eleinė atitraukė nuo akių ranką, o suraukti jos antakiai išdavė susirūpinimą.

– Aišku, kad bus, – atsakė Vila.

Aišku, kad ji bus grįžusi, bet vis tiek važiuojant autobusu Vila pasakė Soniai, kad negalės po pamokų eiti pas ją į namus.

– Turiu prižiūrėti sesę, – paaiškino ji, kalbėdama labai tyliai, kad sesuo neišgirstų. Eleinė ir vėl sėdėjo pati sau viena kitoje tako pusėje netoli jų.

Žiūrint į namą iš lauko, buvo sunku pasakyti, ar viduje kas nors yra. Tiesa, languose nedegė šviesos, bet, šiaip ar taip,

dar tebebuvo dienos metas. Žolė atrodė išmintą ir priplota prie žemės, o šalia prieangio augančio rododendro lapai buvo tvirtai susisukę, lyg cigarai, štai koks spaudė šaltukas. Vila išsitraukė iš švarko kišenės virvelę su raktu. Galėjo pirma paspausti skambutį, bet nenorėjo versti sesers stovėti ir laukti, kol pamatys, kaip dūžta viltys.

Prieškambaryje jas pasitiko spengianti tylą. Svetainėje vieningas judantis daiktas buvo užuolaidos kraštelis, plazdenamas nuo radiatoriaus kylančios šilumos.

– Jos nėra, – tylutėliai ištarė Eleinė.

Vila numetė knygų krepšį ant sofos.

– Duok jai laiko, – pasakė ji.

– Bet mes jau davėme jai laiko! Davėme visą praėjusį vakarą!

„Laikas viskam apgalvoti“, kaip sakydavo jų tėvas. Motina šaukdavo ant jo ir trypdavo kojomis arba skeldavo Vilai antausį (toks geliantis, gėdingas dalykas, kai tau skelia antausį, – toks bausis, žmogaus akimis žiūrint), arba purtydavo Eleinę lyg Skudurinę Onutę, o tada abiem rankom taip įsikibdavo sau į plaukus, kad net ir jai atleidus rankas plaukai styrodavo į visas puses. Nespėdavai nė atsitokėti, o motina jau būdavo išlėkusi lauk, palikusi juos ir visą namą sukrėstus ir tirtančius, o tėvas sakydavo: „Nesijaudinkite, jai tik reikia laiko viskam apgalvoti.“ Jis neatrodydavo nė trupučio išmuštas iš vėžių. „Ji tik pervargo, ir tiek“, – sakydavo jis.

– Kiti žmonės irgi pervargsta, bet nesielgia taip kaip ji, – kartą pasakė jam Vila.

– Na, juk žinai, kokie įtempti jos nervai.

Vila stebėdavosi, kaip jis gali būti toks supratingas, juk pats *niekada* neprarasdavo savitvardos, – kiek ji pamena, nė balso nėra pakėlęs.

ANNE TYLER (Anė Tailer, g. 1941 m.) – viena žymiausių šiuolaikinių JAV rašytojų, apdovanota daugybe literatūros premijų. Ji triskart buvo nominuota Pulitzerio premijai, o 1989 m. tapo jos laureate. Knyga „Mėlynų siūlų ritė“ 2015 m. buvo įtraukta į Man Booker premijos trumpąjį sąrašą. „Laikrodžio šokis“ – dvidešimt antrasis autorės romanas, kurio pagrindinė veikėja – moteris, tik į antrą gyvenimo pusę suvokusi, dėl ko iš tiesų verta gyventi.

Daugiau nei 50 metų Anne Tyler rašo apie paprastą gyvenimą, „mažuosius žmones“ ir jų likimus, kurie niekuo nesisiskiria nuo mūsų. Vilos gyvenimas irgi paprastas. Jame tėra keli esminiai momentai: 1967 m. ji – moksleivė, bandanti susidoroti su netikėtu motinos dingimu, 1977 m. – studentė, kuriai ką tik pasipiršo, 1997 m. – jauna našlė, bandanti vėl atsitiesti po staiga sugriuvusio savo gyvenimo. Bet 2017-aisiais viską pakeičia netikėtas skambutis iš Baltimorės, ir Vila, pati gerai nesuprasdama, kodėl, skrenda per visą šalį pas moterį, kurios beveik nepažįsta. Rūpintis mergaite, kuri nėra jos anūkė. Skrenda išsiaiškinti, dėl ko verta gyventi. Tai didelė problema mano amžiuje, sako Vila. Šis impulsyvus sprendimas nuveda ją į nepažįstamą miestą, pas svetimus žmones, ir čia ji atranda ramybę ir pilnatvę.

„Laikrodžio šokis“ – nepaprastai subtiliai papasakota vieno gyvenimo istorija. Nedrąsaus, paprasto gyvenimo moters, kuri dažniausiai elgėsi taip, kaip iš jos buvo tikimasi ir kaip buvo patogiausia, tačiau galiausiai rado savyje jėgų pasielgti taip, kaip svarbu jai pačiai. Tai istorija apie viltį ir pasikeitimą, apie savęs atradimą ir visada egzistuojantį antrąjį šansą.

Skaitydamas jautiesi, lyg grįžtum namo, kur tavęs laukia.

ISBN 978-609-466-440-3

9 786094 664403

TYTO ALBA

Pirkite internetu
www.tytoalba.lt